

ریشه لغوی رمضان / روزه؛ عبادتی که خداوند پاداش آن است

توصیف ماه رمضان با عباراتی مانند «ماه اسلام» و ماه نزول قرآن هدایت بخش و حقیقت شناس، حاکی از آن است که در نظر امام سجاد(ع) و به طور کل در مکتب اهل بیت(ع)، ماه مبارک رمضان، عرصه برای تجلی حقیقت اسلام یعنی تسلیم محض در نزد خداوند متعال است.

توصیف ماه رمضان با عباراتی مانند «ماه اسلام» و ماه نزول قرآن هدایت بخش و حقیقت شناس، حاکی از آن است که در نظر امام سجاد(ع) و به طور کل در مکتب اهل بیت(ع)، ماه مبارک رمضان، عرصه برای تجلی حقیقت اسلام یعنی تسلیم محض در نزد خداوند متعال است. رمضان در لغت عبارت است از: شدت حرارت و حرارت سنگ از شدت حرارت خورشید، و نیز گفته شده که از «حر» گرفته شده که به معنای برگشت از بادیه به شهر می باشد. بنابراین وقتی گفته می شود، اَرْتِمَاضاً [رمض] من الحزن؛ یعنی باطن آن مرد از غم و اندوه سوخت، یا وقتی گفته می شود، اَرْتِمَاضاً [رمض] لِقْلان؛ یعنی برای فلانی اندوهگین شد، و هم چنین وقتی گفته می شود، اَرْتِمَاضاً [رمضت] کبدُه؛ یعنی کبد او تباه شد؛ مثل اینکه گونه ای بیماری آن را می سوزاند. اما در اصطلاح رمضان نام ماه نهم از ماه های عربی و ماه روزه اسلامی است و آن ماه نزول قرآن است «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ...»

هرآنچه که در عالم هستی وجود دارد، حقیقت و باطنی دارد؛ زیرا دنیا تنزل یافته عوالم بالا است، هرچه در عالم دنیا هست نمونه ای است از آنچه در عالم معنا است. احکام و قوانین الهی هم که در دنیا به صورت دین و دستورات عبادی ظهور کردند، اسرار و باطنی دارند. اشیاء، زمان ها و مکان ها نیز دارای حقیقت و باطن هستند. یکی از آن زمان ها، ماه مبارک رمضان است. در فرهنگ اسلامی ماه رمضان یکی از مهم ترین و محترم ترین ماه های سال است؛ ماهی که نزد مسلمانان به ماه عبادت و طهارت معروف بوده و آن را - به تعبیر پیامبر(ص)- ماه خدا می نامند.

در صحیفه سجادیه که میراث گران بهای بر جای مانده از چهارمین پیشوای معصوم شیعیان «امام علی بن الحسین»(ع) می باشد، در دعای ۴۴ که در استقبال از ماه مبارک «رمضان» وارد شده است، آن حضرت (ع) با ادبیاتی قوی و بیانی سلیس از ماه رمضان سخن گفته و حقیقت آن را روشن ساخته است. امام در این دعا، ابتدا خداوند متعال را جهت هدایت شدن به دین الهی و بهره مندی از نعمت بندگی و عبادت، شکرگذاری می نماید و سپس می فرماید: «سپاس خدای را که از جمله آن راه های هدایت، ماه خود، ماه رمضان را قرار داد: ماه روزه، ماه اسلام، ماه طهارت، ماه آزمایش، ماه قیام، ماهی که قرآن را در آن نازل کرد، برای هدایت مردم، و بودن نشانه هایی روشن از هدایت و مشخص شدن حق از باطل، و بدین جهت برتری آن ماه را بر سایر ماه ها بر پایه احترامات فراوان، و فضیلت های آشکار روشن نمود.»

توصیف ماه رمضان با عباراتی مانند «ماه اسلام» و «ماه نزول قرآن هدایت بخش» و حقیقت شناس، حاکی از آن است که در نظر امام سجاد(ع) و به طور کل در مکتب اهل بیت(ع)، ماه مبارک رمضان، عرصه برای تجلی حقیقت اسلام یعنی تسلیم محض در نزد خداوند متعال است. این عرصه، مجالی است تا بندگان خدا به امر و رضای او، حتی از نیازهای طبیعی و حلال خود چشمپوشی کنند و سر تسلیم بر بندگی شکوه مند خالق بی همتای خویش فرود آورند. این تمرین یک ماهه در کف نفس و خودداری از درخواست نفسانی، تمرینی مفید و نیکو است برای تقویت اراده و خویشتن داری در باقی سال؛ چون انسانی که یک ماه به دستور الهی در مقابل خواست حلال نفس خویش مقاومت کرده و فقط به خاطر رضای خداوند از نیازهای طبیعی خود مانند خوردن و آشامیدن اجتناب نموده است، این قدرت را خواهد داشت تا در ۱۱ ماه دیگر سال در مقابل وسوس شیطانی و درخواست های نفسانی نفس اماره خویش مقاومت نموده و اهل تقوی و فلاح گردد. (اشاره ای که در آیه ۱۸۳ سوره بقره شده است).

امام (ع) این ماه را «ماه طهارت» خوانده، ایامی که بنده وجود خود را از تمایلات مادی و حیوانی زوده و با روزه و امساک از آنها، ضمن تطهیر جسم، به تطهیر جان نیز می پردازد تا روحش در عالم پاکی و تعالی، بهره مند انوار هدایت بخش خالق ازلی باشد. پس می توان گفت حقیقت ماه رمضان عبارت است از آزادی از خود؛ آزادی از خود حیوانی، و تولد خود الهی.

ماه مبارک رمضان، ماه تخلق به اخلاق الهی است و حقیقت و باطن آن عبارت است از رسیدن به لقای خداوند، در حدیثی آمده است که خداوند سبحان فرمود: «الصَّوْمُ لِي وَ أَتَا أَجْرِي بِهِ» روزه مال من است و من خود به آن جزا می دهم. بعضی کلمه «اجزی» در این روایت را به صیغه مجهول «اجزى» خوانده اند؛ یعنی روزه برای من است و من پاداش آن هستم. حیف است که انسان به خودش و به غیر خدا و به هر آنچه که متغیر است، دل ببندد؛ زیرا هرچه غیر خدا است، در معرض زوال و تغییر است و نمی تواند جزای انسان باشد؛ جزای روزه دار، لقای حق است.